

Vergaderjaar 2020–2021

21 501-07

Raad voor Economische en Financiële Zaken

Nr. 1748

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 maart 2021

Hierbij zend ik u het verslag van de videoconferenties van de Eurogroep en Ecofinraad van 15 en 16 maart 2021.

Tevens vindt u, mede namens de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, als bijlage een overzicht van goedgekeurde Nederlandse COVID-19 staatssteunmaatregelen¹. Dit ter beantwoording van vragen van de VVD-fractie t.a.v. staatssteunprocedures, gesteld in het Schriftelijk Overleg voor deze Eurogroep en Ecofinraad. In reactie op deze vragen was reeds aangegeven dat de beantwoording, na afstemming met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, zou worden meegenomen in het verslag van de Eurogroep en Ecofinraad (Kamerstuk 21 501-07, nr. 1747).

De Minister van Financiën,
W.B. Hoekstra

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

Eurogroep

Sectorale impact en structurele veranderingen in de eurozone door COVID-19

De Eurogroep heeft gesproken over het effect van COVID-19 op verschillende sectoren en structurele veranderingen. De Europese Commissie schetste een aantal gevolgen van COVID-19 op korte en lange termijn voor verschillende sectoren, op basis van een door de Europese Commissie opgestelde notitie.² Zo zijn volgens de Europese Commissie voornamelijk sectoren met contactberoepen zoals de horeca en de toeristische sector hard getroffen door de maatregelen om de verspreiding van het virus te beperken. Op lange termijn zal COVID-19 ook invloed hebben op digitalisering, de groene transitie en wereldwijde productieketens.

Verschillende lidstaten gaven aan dat het nuttig zou zijn om meer informatie te hebben over de impact van de COVID-19-crisis op verschillende sectoren in verschillende Europese landen, met als doel om van elkaar te leren. Sommige lidstaten noemden dat sectoren die hard getroffen zijn waarschijnlijk ook de meeste tijd nodig hebben om te herstellen. Daarbij bestaat het risico op asymmetrisch herstel, waarbij sommige sectoren sneller en beter zullen herstellen dan andere. Meerdere lidstaten onderstreepten in dit kader dat het van belang is de economische steunmaatregelen niet te snel worden afgebouwd en dat het goed zou zijn om te kijken hoe algemene steunmaatregelen kunnen worden omgevormd tot specifieke maatregelen. Verder werd aandacht gevraagd voor digitalisering en de groene transitie waar ook een deel van de steunmaatregelen (zoals met de Europese herstelplannen) op gericht is.

Stand van zaken ondersteunende maatregelen in de eurozone

In de Eurogroep is stilgestaan bij de maatregelen die zijn genomen in reactie op de COVID-19-crisis. Zo zijn op Europees niveau maatregelen genomen om eraan bij te dragen dat alle lidstaten in staat zijn om hun gezondheidszorg en economie te ondersteunen en om het herstel na de crisis te bespoedigen. Onder andere is besloten tot het instellen van het *pandemic crisis support* van het ESM³, het SURE-instrument van de EU (*European instrument for temporary support to mitigate unemployment risks in an emergency*)⁴, een pan-Europees garantiefonds bij de Europese Investeringsbank (EIB)⁵ en het herstelinstrument *NextGenerationEU* (NGEU), inclusief de *Recovery and Resilience Facility* (RRF).⁶

De Europese Commissie gaf een korte toelichting op haar mededeling van 3 maart jl. waarin onder andere de omvang van de budgettaire steun van lidstaten in de eurozone in kaart is gebracht.⁷ Het gaat daarbij zowel om steun in de vorm van discretionaire maatregelen als om de inzet van automatische stabilisatoren. In de eurozone is er volgens de Europese Commissie in 2020 in totaal ter grootte van ca. 8 procent van het bbp aan budgettaire steun gegeven. Ongeveer de helft daarvan was in 2020 te danken aan automatische stabilisatoren. De verschillen tussen de omvang van de totale steun in percentage van het bbp van lidstaten zijn daarbij

² https://www.consilium.europa.eu/media/48767/eg-note-sectoral-impact_fin.pdf.

³ <https://www.esm.europa.eu/content/europe-response-corona-crisis>.

⁴ Kamerstuk 35 466, nr. 3.

⁵ Kamerstuk 21 501-07, nr. 1703.

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_en.

⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/1_en_act_part1_v9.pdf.

beperkt. Daarnaast besloeg volgens de Europese Commissie in 2020 de liquiditeitssteun 19,2 procent van het bbp in de eurozone. Dit betrof vooral afgegeven publieke garanties, maar ook uitgestelde belastinginkomsten.

Verscheidene lidstaten onderstreepten in de Eurogroep het belang dat lidstaten hun economieën voldoende ondersteunen om de gevolgen van de crisis te mitigeren en economische groei en werkgelegenheid te bevorderen. Daarbij werd het belang onderstreept van zowel de nationale als de Europese steunmaatregelen, met name de *Recovery and Resilience Facility* (RRF). Daarnaast gaven diverse lidstaten aan dat het belangrijk is dat lidstaten structurele hervormingen implementeren die bijdragen aan economische groei en de veerkracht van de economie. De RRF, die vereist dat lidstaten plannen opstellen voor zowel structurele hervormingen als investeringen, kan hiervoor een stimulans bieden.

Op basis van de bespreking heeft de Eurogroep een verklaring uitgebracht.⁸ Daarin wordt onder andere aangegeven dat gezien de COVID-19-crisis de steunmaatregelen niet te snel dienen te worden afgebouwd en dat het begrotingsbeleid van lidstaten het economisch herstel in 2021 en 2022 moet blijven ondersteunen. Tegelijkertijd onderstreept de verklaring dat de stimulerende maatregelen die lidstaten nemen tijdelijk moeten zijn en dat de schuldhoudbaarheid op de middellange termijn in acht dient te worden genomen.

Negende enhanced surveillance-rapport Griekenland

De Eurogroep heeft stilgestaan bij het Negende *enhanced surveillance*-rapport over Griekenland.⁹ Elk kwartaal wordt, op basis van een *enhanced surveillance* -toezichtrapport de balans opgemaakt t.a.v. onder andere de macro-economische ontwikkelingen, overheidsfinanciën, arbeidsmarktbeleid, openbaar bestuur en het rechtssysteem in Griekenland. Daarnaast wordt elk halfjaar door de Eurogroep beoordeeld of Griekenland aan de afgesproken hervormingen heeft voldaan. Indien dat het geval is kunnen de lidstaten besluiten of de schuldmaatregelen, zoals afgesproken in juni 2018¹⁰, worden geactiveerd. Tijdens deze Eurogroep lag dergelijke besluitvorming niet voor. Dit rapport was korter dan gewoonlijk vanwege de focus van de Europese Commissie op het concept herstelplan (*Recovery and Resilience Plan*; RRP) van Griekenland voor de Europese *Recovery and Resilience Facility* (RRF).

De instellingen (Europese Commissie, ECB, IMF en ESM) en Griekenland hebben tijdens de Eurogroep een korte toelichting gegeven op het rapport. Het rapport signaleert dat er op een deel van de prioriteiten voortgang wordt geboekt, maar ook dat er bij andere hervormingen vertragingen zijn opgelopen en dat het momentum voor hervormingen afneemt. De COVID-19-crisis is de hoofdoorzaak voor de vertragingen. De overheid heeft wel specifieke routekaarten opgesteld met het doel om goede voortgang te boeken voor het volgende rapport in mei (onder andere ten aanzien van hervormingen in de financiële sector, operationalisering van de *Project Preparation Facility* en de *Strategic Projects Pipeline*, het terugbrengen van niet presterende leningen (NPLs) en de aanname van de gemoderniseerde Arbeidswet). Het verwachte overheidstekort voor 2021 wordt nu op 3,9% bbp geraamd, tegenover een raming van het tekort van 3,4% bbp bij de laatste herfststraming van de Europese

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/03/15/eurogroup-statement-on-the-euro-area-fiscal-policy-response-to-the-covid-19-crisis-and-the-path-forward/>.

⁹ https://ec.europa.eu/info/publications/enhanced-surveillance-report-greece-february-2021_en.

¹⁰ <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2018/06/22/eurogroup-statement-on-greece-22-june-2018/>.

Commissie. Positieve elementen zijn de cash-buffer die eind 2020 op € 31 miljard stond (voldoende voor 2 jaar rente- en aflossingsverplichtingen) en het feit dat de toegang tot de kapitaalmarkt goed is; de laatste 10-jaarsobligatie werd tegen een effectieve rente van 0,81% in de markt gezet.

Wisselkoersontwikkelingen

De Europese Commissie heeft tijdens de Eurogroep een toelichting gegeven over de ontwikkelingen op het gebied van de wisselkoers van de euro. De Eurogroep spreekt elk halfjaar over wisselkoersontwikkelingen. De bespreking in de Eurogroep dient ter voorbereiding van internationale bijeenkomsten, zoals in dit geval de vergadering van de Wereldbank en het IMF van 5 t/m 11 april 2021, waar tevens over wisselkoersontwikkeling van de euro en andere valuta kan worden gesproken.¹¹

In effectieve reële termen was de euro stabiel in december 2020 ten opzichte van augustus 2020 en de euro lag 3% boven haar lange termijn gemiddelde sinds 1999. De euro versterkte ten opzichte van de Amerikaanse dollar, waar een depreciatie ten opzichte van de Chinese renminbi, opkomende markt valuta's en valuta's van grondstoffen exporterende landen tegenover stond. In vergelijking met februari 2020 is de euro in januari 2021 bijna 12% sterker dan de Amerikaanse dollar. De ontwikkelingen van de valuta's zullen sterk beïnvloed worden door het toekomstige verloop van de crisis. Daarnaast kunnen beleidsmaatregelen van de nieuwe Amerikaanse regering van invloed zijn. Vooral de verwachte aanzienlijke Amerikaanse schulduitgifte om crisismaatregelen mee te financieren, kan een opwaarts effect hebben op het rendement van Amerikaanse staatsobligaties, waardoor de Amerikaanse dollar kan gaan stijgen. Handelsspanningen met China kunnen echter een tegenovergesteld effect hebben.

Eurogroep in inclusieve samenstelling

Vorbereiding van de Eurotop in maart

De Eurogroep heeft in inclusieve samenstelling gesproken over de internationale rol van de euro, ter voorbereiding van de Eurotop op 26 maart. Tijdens de Eurogroep van 15 februari jl. is reeds gesproken over dit onderwerp.¹²

Recent heeft de Europese Commissie aandacht besteed aan de internationale rol van de euro als onderdeel van de mededeling over het bevorderen van een open, sterk en veerkrachtig Europees economisch en financieel systeem. De Kamer is hierover geïnformeerd in een BNC-fiche.¹³ In de mededeling werd vooral ingegaan op flankerende maatregelen die bijdragen aan het vergroten van de internationale rol van de euro, zoals het bevorderen van het gebruik van de euro in internationale grondstoffenmarkten en financiële markten en het verder versterken van de kapitaalmarktunie en de bankenunie. Daarnaast werd verwezen naar de mogelijke uitgifte van groene obligaties en de mogelijke introductie van een digitale euro.

Onder lidstaten wordt het belang van een grotere internationale rol van de euro breed gedeeld. Verschillende lidstaten gaven aan dat het voordelen op kan leveren in termen van lagere transactie- en financieringskosten en

¹¹ <https://www.worldbank.org/en/meetings/splash/spring/overview>.

¹² Kamerstuk 21 501-07, nr. 1744.

¹³ Kamerstuk 22 112, nr. 3057.

een lagere gevoeligheid voor buitenlandse wisselkoersschokken. Daarbij noemden enkele lidstaten dat gezonde nationale economieën met name belangrijk zijn voor het vertrouwen in de euro en daarmee een belangrijke voorwaarde voor een grotere internationale rol van de euro. Ook werd in deze context het belang benadrukt van stappen ten aanzien van de bankenunie en kapitaalmarktunie. Verder gaven meerdere lidstaten aan dat het goed is om te blijven werken aan een digitale euro. Naar aanleiding van de bespreking heeft de voorzitter van de Eurogroep een brief gestuurd aan de voorzitter van de Europese Raad als input voor de discussie op de Eurotop van 26 maart 2021.¹⁴

Ecofinraad

Stand van zaken financiële diensten dossiers

Het voorzitterschap van de Raad en de Europese Commissie hebben de Ecofinraad geïnformeerd over wetgevingsvoorstellen op het terrein van financiële diensten.¹⁵

Raadsconclusies strategie voor retailbetalingen in de EU

In de Ecofinraad was brede steun voor de Raadsconclusies¹⁶ ten aanzien van de strategie voor retailbetalingen in de Europese Unie, die in september 2020 door de Europese Commissie is gepubliceerd.¹⁷ De Raadsconclusies zijn op 22 maart jl. formeel goedgekeurd.¹⁸

De strategie beoogt voorwaarden te scheppen om de ontwikkeling van *instant payments*¹⁹ en Europese betaaloplossingen mogelijk te maken, een hoog niveau van consumentenbescherming en veiligheid van betaaloplossingen te bieden en de Europese afhankelijkheid van grote wereldwijde (niet-Europese) spelers op dit gebied te verminderen. De strategie is onderdeel van de mededeling betreffende het *Digital Finance Package* van de Europese Commissie. Dit pakket bevat maatregelen ten aanzien van de kansen en risico's van digitalisering in de financiële sector.²⁰

In de Raadsconclusies geeft de Raad aan dat zij het eens is met de vier door de Commissie geïdentificeerde hoofdpijlers die nauw met elkaar verweven zijn, namelijk: 1) toenemende digitale betaaloplossingen, waaronder *instant payments*, met een pan-Europees bereik; 2) een innovatieve en competitieve markt voor het retailbetalingsverkeer; 3) efficiënte en interoperabele betaalsystemen en andere ondersteunende infrastructuur en 4) efficiënte internationale betalingen. Als prioriteiten worden daarbij aangemerkt: het bevorderen van *instant payments*, toekomstbestendige wetgeving met het oog op digitalisering en het bevorderen van een innovatief, open, weerbaar, veilig en inclusief ecosysteem voor betalingen. Daarbij wordt de focus op consumentenbescherming benadrukt voor het behalen van de doelstellingen in de strategie. Ook wordt bijvoorbeeld de evaluatie van PSD2 verwelkomd,

¹⁴ <https://www.consilium.europa.eu/media/48897/210319-peg-letter-to-pec-cm.pdf>.

¹⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6507-2021-INIT/en/pdf>.

¹⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6694-2021-REV-1/en/pdf>.

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0592>.

¹⁸ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/03/22/retail-payments-council-supports-action-to-promote-instant-payments-and-eu-wide-payment-solutions/>.

¹⁹ Dit betreft het altijd binnen enkele seconden overboeken en bijschrijven van overgemaakt geld.

²⁰ Dit pakket bestaat uit twee strategieën en drie wetgevingsvoorstellen: strategie voor het geldwezen, strategie voor retailbetalingen in de EU, verordening *digital operational resilience*, verordening markten in crypto-activa en verordening pilot voor *digital ledger technology*.

waarbij onder meer aandacht wordt gevraagd voor het adresseren van privacy-gerelateerde risico's.

Zoals ook in het BNC-fiche ten aanzien van deze strategie is aangegeven, beoogt het kabinetsbeleid een veilig, betrouwbaar, efficiënt en toegankelijk betalingsverkeer te waarborgen.²¹ Daarbij beoogt het beleid bij te dragen aan innovatie in de sector, waarbij consumentenbescherming en het waarborgen van privacy prioriteit heeft. Het kabinet heeft gegevensbeschermingsrisico's bij datadeling benadrukt in het kader van de evaluatie van PSD2 en eventuele toekomstige voorstellen ten aanzien van *open finance* en zal hiervoor aandacht blijven vragen bij de nadere stappen die gezet worden naar aanleiding van deze strategie.²² De inhoud van de Raadsconclusies sluiten aan bij het standpunt van het kabinet zoals beschreven in het BNC-fiche.

De aanpak van de uitdagingen op het gebied van belastingen die voortvloeien uit de digitalisering van de economie

Tijdens de Ecofinraad is gesproken over de voortgang van de discussie over de digitale economie in de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en welke consequenties dat kan hebben voor de verdere eventuele vervolgstappen in de Europese Unie. De discussie over de digitale economie omvat grofweg twee belangrijke onderdelen:

- Pijler 1: een gemeenschappelijke aanpak voor het aanpassen van de regels over belastbare aanwezigheid en winsttoerekening in de winstbelasting. Onder voorwaarden kunnen landen belasting heffen over (meer) winst van bedrijven die in het land actief zijn, ook als zij daar niet fysiek aanwezig zijn.
- Pijler 2: maatregelen om te waarborgen dat internationaal opererende ondernemingen altijd ten minste een minimumniveau aan winstbelasting betalen.

Deze discussies over beide pijlers worden nog volop gevoerd in de OESO. In oktober 2020 heeft de OESO blauwdrukken gepubliceerd welke vervolgens publiekelijk zijn geconsulteerd. De opmerkingen die zijn binnen gekomen worden meegenomen in de verdere discussies. De OESO streeft ernaar om medio 2021 tot een overeenkomst te komen.

Veel lidstaten spraken steun uit voor een internationale overeenkomst voor, die hopelijk deze zomer in OESO verband wordt bereikt. Een lidstaat liet weten pijler 2 niet te kunnen steunen, omdat pijler 2 een vergaande beperking van de soevereiniteit zou inhouden. Gezien de complexiteit en de verbondenheid van de wereldwijde economie heeft een wereldwijde oplossing de voorkeur. Ook Nederland heeft aangegeven het OESO project te steunen. Over een Europees voorstel zijn de meningen verdeeld. Sommige lidstaten steunen een Europees voorstel door de Europese Commissie, in het geval een internationale oplossing op zich laat wachten. Daarbij laten enkele lidstaten weten dat een Europees voorstel zoveel mogelijk in lijn moet zijn met een eventuele toekomstige internationale oplossing. Andere lidstaten zijn kritisch op een Europees voorstel dat vooruitloopt op een internationale overeenkomst.

²¹ Kamerstuk 22 112, nr. 2952.

²² Zoals ook is aangegeven in het schriftelijk overleg met de Tweede Kamer naar aanleiding van de BNC-fiches ten aanzien van de voorstellen in het *digital finance package*, zie Kamerstuk 22 112, nr. 3048.

Economisch herstel in de Europese Unie

In de Ecofinraad is gesproken over de economische situatie in de Europese Unie als gevolg van de COVID-19-pandemie. Sinds het uitbreken van de COVID-19-crisis is hier meermaals over gesproken. Volgens de winterraming van de Europese Commissie van 11 februari jl.²³ zal de economie in de EU weer groeien in 2021 en 2022 (met respectievelijk 3,7% en 3,9%), na een sterke daling van 6,3% in 2020. Daarbij gaf de Europese Commissie aan dat er door de COVID-19-pandemie een grote mate van onzekerheid is over hoe de economie zich de komende jaren zal ontwikkelen.

Daarnaast heeft de Europese Commissie een toelichting gegeven op haar mededeling van 3 maart jl. over het verdere proces ten aanzien van de algemene ontsnappingsclausule van het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) en het in mei verwachte lentepakket van het Europees Semester.²⁴ De voorzitter van de Eurogroep gaf in dit verband een toelichting op de Eurogroepverklaring die een dag eerder was gepubliceerd.

De Europese Commissie gaf ook een stand van zaken met betrekking tot de faciliteit voor veerkracht en herstel (*Recovery and Resilience Facility*, RRF) en benadrukte, conform de Nederlandse inzet, o.a. het belang van voldoende hervormingen en goede mijlpalen en doelen in de plannen.²⁵ De meeste lidstaten zijn momenteel in gesprek met de Europese Commissie over de inhoud van hun herstelplannen. Verschillende lidstaten gaven een korte toelichting over de status van hun herstelplan en een indicatie van de voorgenomen investeringen en hervormingen. De RRF is officieel in werking getreden op 19 februari jl. en lidstaten kunnen sindsdien hun conceptherstelplan formeel indienen bij de Europese Commissie.

Internationale vergaderingen – Terugkoppeling G20-vergadering van Ministers van Financiën en Presidenten van Centrale Banken op 26 februari 2021

Het Portugese voorzitterschap en de Europese Commissie hebben een terugkoppeling gegeven over de eerste G20-vergadering van Ministers van Financiën en Presidenten van Centrale Banken onder het Italiaanse Voorzitterschap, die op 26 februari jl. plaatsvond. Nederland is door Italië uitgenodigd om als gastland deel te nemen aan de G20.

Tijdens de bijeenkomst is gesproken over de stand van de mondiale economie en de gezamenlijke uitdaging voor een duurzaam en inclusief economisch herstel na de COVID-19-crisis. Daarnaast is stilgestaan bij de momenteel passende beleidsrespons en mogelijkheden om met name kwetsbare landen te ondersteunen. Vervolgens hebben landen het belang benadrukt van het bereiken van een akkoord over belastingheffing in een digitaliserende economie. Tot slot is van gedachten gewisseld over zaken aangaande de financiële sector, zoals de vergroening van de financiële sector.

²³ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/winter-2021-economic-forecast-challenging-winter-light-end-tunnel_en.

²⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/1_en_act_part1_v9.pdf.

²⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_en.

Internationale vergaderingen – Voorbereiding G20-vergadering van Ministers van Financiën en Presidenten van Centrale Banken en de voorjaarsvergadering van het IMF april 2021

In de Ecofinraad is stilgestaan bij de G20-vergadering van Ministers van Financiën en Presidenten van Centrale Banken op 7 april a.s. en over de voorjaarsvergadering van het IMF op 8 april a.s.

Vanwege de COVID-19-crisis wordt de voorjaarsvergadering van het IMF, net als de vergadering van de G20, virtueel gehouden. Naar verwachting zal op de G20-vergadering worden gesproken over de herstelfase van de COVID-19-crisis en hoe gecoördineerd beleid van de G20-landen daar een rol in kan spelen. Daarnaast zal een discussie over de mogelijkheden om kwetsbare landen te helpen een belangrijk onderwerp zijn tijdens de vergadering. Hierbij kan gedacht worden aan een eventuele verlenging van het in 2020 overeengekomen *Debt Service Suspension Initiative* (DSSI) en een versterking van het mondiale financiële vangnet door een generieke allocatie van speciale trekkingsrechten (*Special Drawing Rights*) door het IMF. De Kamer wordt zoals gebruikelijk separaat geïnformeerd over de inzet van Nederland voor de voorjaarsvergadering van het IMF middels de geannoteerde agenda.

De EU-inzet voor de G20-vergadering zal worden afgestemd door middel van een EU *Terms of Reference* (EU ToR). De EU-inzet voor het IMFC zal worden uitgedrukt in de EU IMFC-verklaring (*IMFC statement*). Aangezien de volgende Ecofinraad pas na de G20-vergadering en het IMFC plaatsvindt, heeft het voorzitterschap aangegeven dat deze ToR ambtelijk (via het Economisch en Financieel Comité; EFC) zal worden goedgekeurd.